

Rapport från Riksantikvarieämbetet

Fysiskt omhändertagande av arkeologiskt fyndmaterial

Från fält till museum

Riksantikvarieämbetet 2011
Box 1114
621 22 Visby
www.raa.se
riksant@raa.se
Omslagsfoto: Karin Lindahl

Innehåll

1. Fysiskt omhändertagande av arkeologiskt fyndmaterial - från fält till museum	4
1.1 Vad består det arkeologiska fyndmaterialet av?.....	4
1.2 Nedbrytning.....	5
1.3 Vad behöver konserveras?	5
2. Rutiner för fysiskt omhändertagande av arkeologiskt fyndmaterial i fält	8
2.1 Plats för fyndomhändertagande och förvaring i fält.	8
2.2 Upptagning och hantering i fält.....	9
2.2.1 Upptagning	9
2.2.2 Preparat	9
2.2.3 Hantering och rengöring i fält.....	10
2.3.1 Fynd som är i behov av konservering	10
2.3.2 Fynd som inte är i behov av konservering	12
2.4 Förevisning och utställning i fält	12
2.5 Förpackning och transport i fält	12
2.5.1 Fynd som ska till konservator	13
2.5.2 Fynd som inte ska till konservator.....	13
2.6 Stora fynd.....	14
2.7 Analyser	14
3. Rutiner för fysiskt omhändertagande av fyndmaterial i väntan på fyndfördelning	15
3.1 Hantering innan fyndfördelning	15
3.2 Förvaring innan fyndfördelning	15
3.3 Förevisning och utställning innan fyndfördelning.....	17
3.4 Förpackning och transport vid fyndfördelning.....	17
4. Litteraturlista	18

1. Fysiskt omhändertagande av arkeologiskt fyndmaterial - från fält till museum

Fynd som hittas vid arkeologiska undersökningar är många gånger kraftigt nedbrutna och ömtåliga. När de ligger i marken eller i vattnet har de oftast uppnått en viss balans med omgivningen, men den långsamt pågående nedbrytningen accelererar när den kringliggande miljön förändras. Den mest dramatiska förändringen inträffar under den arkeologiska utgrävningen när fynden efter lång tid kommer upp i luften och i ljuset. Sett ur ett långsiktigt perspektiv är utgrävningstillfället bara en liten del av fyndets hela existens, från tillverkning och brukande till kanske hundratals år i jorden fram till konservering och museum. Hur den fysiska fyndhanteringen i fält utförs har stor betydelse för fyndens framtida bevarande-, forsknings- och utställningsmöjligheter. Det är därför viktigt att den fysiska fyndhanteringen har planerats i förväg tillsammans med arkeologisk konservator, i samband med att fyndstrategin skrivs, så att åtgärder snabbt kan sättas in. Bevarandearbetet bör sedan fortsätta genom hela den arkeologiska processen fram till fyndfördelningen och leveransen till det ansvariga museet. Det är bra om det utses en person som är fyndansvarig under hela undersökningen och som kan ha löpande kontakt med konservator.¹

1.1 Vad består det arkeologiska fyndmaterialet av?

Arkeologiskt fyndmaterial består av föremål, så kallade artefakter, tillverkade av organiskt och oorganiskt material. Till organiskt material hör bland annat trä, läder, textil, ben, benhorn, tandben och bärnsten. Till det oorganiska materialet hör metall, keramik, glas och sten. Ibland finns flera av dessa material bevarade i

---

¹ Läs mer om fyndstrategins utformning i: Vägledning för tillämpning av Kulturminneslagen.

samma föremål och kallas då ofta för sammansatta material eller kompositmaterial. Man bör vara uppmärksam på rester av andra material på till exempel verktyg med skaft, kist- och båtningar, dräktspännen, metallbeslag och knappor.

Till det arkeologiska fyndmaterialet hör även så kallade eko- eller geofakter, som till exempel kan vara djur- och människobens, övrigt biologiskt material, slagg, kol, jord-, makrofossil- eller pollenprov. Vad som har bevarats beror på markomständigheterna på den aktuella fyndplatsen.

1.2 Nedbrytning

Det finns många kemiska, mekaniska och biologiska faktorer som enskilt eller i kombination med varandra kan verka nedbrytande på fyndmaterialet, både före och efter utgrävningen. De vanligaste är:

- ovarsam hantering och transport
- påverkan från luftens syre
- för fuktig eller torr miljö
- hastiga fukt- och temperaturväxlingar
- påverkan från olika ljuskällor, UV-ljus är särskilt skadligt för vissa föremål
- salter och föroreningar i jorden, vattnet eller luften
- för sur eller basisk miljö
- olika biologiska angrepp, som till exempel av mögel och skadedjur

Olika fynd påverkas på olika sätt beroende på material, nedbrytningsgrad och hur de har använts innan de hamnade i jorden. För mer information om nedbrytning se Arkeologisk konservering - från fält till laboratorium och Tidens Tand.²

1.3 Vad behöver konserveras?

I en fältsituation kan det vara svårt att bedöma vilket eller vilka material fynd består av, hur nedbrutna de är och om de är i behov av konservering. Fynden kan se

---

² Båda finns som PDF:er för fri nedladdning på Riksantikvarieämbetets hemsida: www.raa.se

helt bevarade ut, men deras bevarandestatus kan mycket snabbt försämrans. Förändringarna är i många fall oåterkalleliga, som till exempel när en fuktig lädersko torkar ut och eller när en järnkniv rostar sönder. På föremål kan det också finnas för ögat nästan osynliga materialrester som, om de bevaras, senare kan analyseras och bidra med viktig kulturhistorisk information. Många av de fynd som påträffas vid arkeologiska utgrävningar är i omedelbart behov av någon form av skyddsåtgärd för att inte förstöras.

Vissa åtgärder kan utföras av arkeologer under undersökningens gång och vissa uppgifter behöver utföras av en utbildad konservator.³

Det är viktigt att planeringen av bevarandearbetet och sammanställningen av fyndstrategin utförs av arkeolog och konservator tillsammans och att en dialog hela tiden hålls levande, så att rätt insatser görs i rätt tid. Det kan skilja sig från fall till fall vad som kan och behöver göras beroende på exempelvis undersökningens omfattning, tidsplaneringen och det geografiska läget. Ibland kan hanteringen och förvaringen i fält skilja sig åt beroende på fyndomständigheterna och på möjligheten att snabbt ta föremål till konservator eller hur efterföljande konserveringsbehandling eller analyser skall utföras. En översyn av rutiner, förvaringsmöjligheter och kompetens hos personal även mellan grävningarna garanterar kvaliteten på bevarandearbetet.

De fynd som oftast är i behov av aktiv konservering utförd av konservator är främst de av metall, vattendränkt och fuktigt trä, läder, textil och övrigt organiskt material. Även fynd av lågbränd, porös eller glaserad keramik, glas, ben och horn behöver konservering om de är sköra eller har hittats under speciella omständigheter, som till exempel i jord eller i vatten med mycket salter eller föroreningar. Fynd som generellt inte är i behov av aktiv konservering utförd av konservator kan till exempel vara djurben, slagg, sten och viss stabil och högbränd keramik och porslin.

---

³ För mer information om konservering se *Arkeologisk konservering – bevarande och analys*.

Vid osäkerhet bör dock alltid fynden tas till konserveringslaboratoriet för vidare undersökning och mer kontrollerad rengöring, torkning och undersökning. Konservator bör alltid konsulteras om fynden är sköra och ömtåliga.

2. Rutiner för fysiskt omhändertagande av arkeologiskt fyndmaterial i fält

Det fysiska omhändertagandet av fyndmaterial i fält bör utföras enligt undersökningsplanens upprättade fyndstrategi och alla inblandade bör vara väl insatta i denna. De fynd som man i fyndstrategin, i samråd med konservator, kommit överens om behöver konserveringsöversyn bör, för att inte förstöras, så fort som möjligt tas till konserveringslaboratoriet där den arkeologiska undersökningen av dem kan fortsätta under mer kontrollerade former. Arkeologer, konservatorer, osteologer, museipersonal och föremålsexperter kan där arbeta tillsammans för att studera fynden närmare i syfte att säkra viktig information, göra ett urval av vilka föremål som ska sparas, vilka som ska analysera ytterligare och vilka som är i behov av konservering. De fynd som inte behöver konservering tas om hand enligt de rutiner som tydliggjorts i fyndstrategin.⁴

Nedan följer generella råd om hantering, förvaring och transport av fynd i fält. Vid osäkerhet och mer specifik rådgivning kontaktas arkeologisk konservator.⁵

2.1 Plats för fyndomhändertagande och förvaring i fält

Det är en fördel om det på utgrävningsplatsen alltid finns en speciellt anpassad plats för omhändertagande, förvaring, märkning och packning av fynden. Beroende på typ av undersökning och förväntat fyndmaterial kan kyl-, våt- eller torrförvaring behöva anordnas innan grävstart. Fynden bör förvaras i ett utrymme som är säkrat mot brand och inbrott. Vid mindre undersökningar kan fynden förvaras i till exempel en plastlåda med lock som placeras mörkt och svalt.

---

⁴ Läs mer om hur fyndstrategin skrivs och vad den ska innehålla i: Vägledning för tillämpning av Kulturminneslagen.

⁵ Konservatorns kompetens se: Arkeologisk konservering. Bevarande och analys.

2.2 Upptagning och hantering i fält

När fynd hittas bör man alltid förutsätta att de är sköra och ömtåliga. Om fynden måste ligga kvar på fyndplatsen en tid innan upptagandet, till exempel för att dokumenteras, bör de skyddas mot solljus och om de hittats fuktiga bör de hållas fuktiga genom sprayning med vatten och övertäckning med till exempel plast. De bör dock tas upp så fort som möjligt om avsikten är att de ska sparas.

2.2.1 Upptagning

Fynden bör tas upp försiktigt, samtidigt som man stödjer dem med hela handen, och bör sedan läggas på en bricka eller i en låda. Handskar används om de ska analyseras kemiskt. Lämplig skyddsutrustning, som till exempel handskar och munskydd, bör även användas om fynden kan misstänkas vara hälsoskadliga, såsom är fallet med till exempel asbestkeramik, blykorrosion och möjligt material.

Fynden läggs generellt i en fyndpåse eller plastlåda med en lagom avpassad mängd av sin omkringliggande jord som stöd åt alla håll. Fynd och fyndpåsar bör inte bli liggande i solen, utan fyndplatsen bör istället märkas upp med förslagsvis en fyndsticka. Föremålen tas så snabbt som möjligt till platsen för omhändertagande och förvaring av fynd.

2.2.2 Preparat

Mycket sköra eller skadade fynd, eller flera fynd som har en viktig inbördes placering, bör tas upp med den omgivande jorden i orört skick i ett så kallat preparat, så att man senare i konserveringslaboratoriet kan fortsätta den arkeologiska undersökningen under mer kontrollerade former. Som stöd runt jordklumpen med fyndet kan gipsbindor eller annat stödmaterial användas. Observera att vissa kemiska ämnen kan orsaka skador och försvåra analys- och konserveringsarbetet och bör då undvikas. En platta skjuts in under jordklumpen innan den lyfts upp. Om möjligt bör man undvika metallplattor, då dessa kan försvåra vid en röntgenundersökning. Ett fuktigt preparat måste hållas kontinuerligt

fuktigt för att undvika uttorkning som gör att jorden och därmed fyndet spricker. Detta görs genom att preparatet tätförpackas i plast och hålls fuktigt genom sprayning med vatten och förvaras mörkt och svalt, men inte fryst. Preparatupptagningen görs med fördel av eller i samarbete med konservator.

2.2.3 Hantering och rengöring i fält

All hantering och rengöring av fynd i fält bör begränsas, då risken annars finns att de går sönder och att konserverings- och analysmöjligheterna försvåras eller helt förstörs. Om fynden rengörs ovarsamt kan också nedbrutet intilliggande material, som till exempel trärester från ett knivhandtag eller matrester på en keramikskärva, gå förlorat. Fynd som skall konserveras av konservator rengörs och torkas helst inte alls i fält.

Om fynden ändå måste rengöras bör detta utföras mycket varsamt med en mjuk borste. Man bör först prova försiktigt på ett litet ställe för att kontrollera att fyndet tål rengöring. Konservator bör alltid rådfrågas vid osäkerhet. Rengöring bör bara ske om man är säker på att fyndet klarar hanteringen. Fynden kan rengöras med vatten om de hittades vått och inte har torkat ut. Helt uttorkade fynd bör inte återfuktas. Hittades fynden torrt bör rengöring ske med torra borstar.

2.3 Tillfällig förvaring i fält

2.3.1 Fynd som är i behov av konservering

Det är viktigt att fynd som är i behov av konservering, direkt när det tagits upp, förvaras på ett sådant sätt att man efterliknar den miljö de hittats i och att miljön hålls stabil. Stora och hastiga svängningar i luftfuktighet och temperatur kan innebära stora skador och påfrestningar för fynden. Fynden bör kontrolleras regelbundet, så att inget händer med dem och de bör snarast tas till ett konserveringslaboratorium för att inte nedbrytningen ska accelerera. Om man av någon anledning inte kan förvara fynden enligt nedan eller om de inte kan tas till konservatorslaboratorium inom några dagar, bör konservator kontaktas för diskussion om fortsatt lämplig förvaring.

Hittas fynden i en torr miljö bör de förvaras torrt i förslutningsbara fyndpåsar eller lådor. Sköra fynd bör stödjas, till exempel med fin jord eller sand. Helt uttorkade fynd bör inte återfuktas. Fynden förvaras mörkt och svalt i till exempel ett kylskåp, men inte fryst, och tas till konservator så fort som möjligt. Helt torra metaller förvaras bäst i mycket torr miljö i lufttät låda med lock innehållande torkmedel (se 3.2 Förvaring).

Hittas fynden i fuktig miljö bör de förvaras fuktigt i dubbla förslutningsbara fyndpåsar eller i plastlådor med lock, med en lagom avpassad mängd av sin omkringliggande jord. Denna bör omsluta hela fyndet och ge stöd från alla håll. Större stenar som kan orsaka skador tas bort från jorden. Så mycket luft som möjligt avlägsnas ur plastpåsen och den tillsluts väl för att undvika att syre orsakar korrosion på metall. Fuktigt organiskt material kan sänkas ned i vatten i dubbla förslutningsbara plastpåsar. Större fynd packas in fuktiga i kraftig plast, som förseglas med byggtejp.

Påsar och burkar förvaras i en stabil miljö, mörkt och svalt, till exempel i kylskåp, men inte fryst. Denna förvaring är extra viktig för organiskt material som trä, läder, ben, horn och textil, som absolut inte får torka ut, men gäller även för fuktig metall, glas och keramik. Många gånger är det vattnet i materialet som gör att formen bibehålls och om vattnet avgår okontrollerat kan fyndet deformeras och fragmenteras. Organiska rester på metallfynd bevaras också bäst om de hålls fuktiga. Fynden bör inte tillåtas att torka ut genom att man till exempel låter dem ligga i solen eller nära en värmekälla. Fynd som av misstag har torkat ut bör inte återfuktas. Ta fynden till konservator så snabbt som möjligt för att undvika mögelpåväxt eller korrosion på metall. Om fynden inte kan tas till konservator inom några dagar bör konservator kontaktas för diskussion om fortsatt lämplig förvaring. Fuktiga metaller kan då till exempel behöva torkas och sedan förvaras helt torrt i lufttät låda med torkmedel. Det är dock bra om sådana omständigheter alltid har klargjorts och planerats för tillsammans med konservator redan i undersökningsplanens fyndstrategi.

Hittas fynden vattendränkta förvaras de vattendränkta, helt nedsänkta i tillräckligt mycket vatten i dubbla förslutningsbara fyndpåsar, plastburkar eller backar. Fynden får absolut inte torka ut. Mycket stora fynd packas tillsammans med vatten i byggplast, förseglad med byggtejp, och förvaras mörkt och svalt, ej fryst, och tas till konservator så fort som möjligt. Kontrollera regelbundet att fynden inte möglar.

2.3.2 Fynd som inte är i behov av konservering

Fynd som bedömts som stabila och inte i behov av konservering kan, om de är fuktiga, torkas mycket långsamt i skuggan eller inomhus, men inte i direkt solljus eller i närheten av element. För att åstadkomma en långsam torkning kan fynden läggas i perforerade eller halvt öppna fyndpåsar tills dess att de är helt torra. Fynden bör kontrolleras regelbundet under torkningen så att de inte skadas.

Fynd som har rengjorts och torkats kan förvaras i fyndlådor eller fyndpåsar placerade i fyndbackar i backställ. Fynden bör inte placeras på varandra eller för trångt i askarna då detta kan orsaka nötningskador. Fynd som är våta eller fuktiga och ska undersökas senare förvaras på samma sätt som fynd som ska konserveras.

2.4 Förevisning och utställning i fält

Om vissa fynd ska visas upp i fält för till exempel press eller allmänhet är det viktigt att även då tänka förebyggande. Fynden bör hanteras så lite som möjligt. Fynd i fyndaskar visas med fördel liggandes kvar i sina askar. Våta fynd kan visas liggandes i våta fyndpåsar. Om möjligt bör man undvika att plocka fynd upp och ned ur fyndpåsar, då risken finns för materialförlust eller skador.

2.5 Förpackning och transport i fält

De förpackningsmaterial som används bör vara rena och inte påverka möjligheten till analys och bevarande. Bra material är plastpåsar i polyeten, plastlådor i polyeten eller polystyren, limfri vadd i polyester, syrafria askar och syrafritt

silkespapper. Syrafria fyndaskar och silkespapper är eventuellt inte ekonomiskt försvarbart att använda i fält för fynd som ska rengöras och konserveras, då de lätt blir smutsiga och måste bytas ut vid ett senare tillfälle. Syrafria askar används istället efter rengöring och konservering. Förpackningen anpassas till fyndets form och storlek och märks väl med dess innehåll med stabil, vattenfast märkpena. Fyndnummer bör inte nitas eller häftas fast direkt på fyndet då detta gör märken. Dessa läggs istället lösa i förpackningen eller så märks förpackningens utsida. Tänk på att luddiga förpackningsmaterial som till exempel vadd kan fastna på fynd med skrovlig yta.

2.5.1 Fynd som ska till konservator

Fynd som ska tas till konservator får ligga kvar i sina fyndpåsar eller lådor med jord. Påsar och lådor läggs i större plastlådor och stöds vid behov med till exempel bubbplast. Påsarna packas glest och stora fynd läggs inte ovanpå mindre. Man bör se till att lådor och förpackningar inte glider omkring vid hantering och transport. Har man fynd som torrförvaras i fält kan de förvaras torrt hela vägen till konservator. Vattnet kring vattendränkta fynd kan hållas ut vid kortare transport, men man bör noggrant kontrollera att fynden inte torkar ut genom att till exempel packa in dem rejält fuktiga i plast. Om det är praktiskt genomförbart är det bättre om vattnet får vara kvar.

2.5.2 Fynd som inte ska till konservator

Rengjorda och torkade fynd kan läggas i för fyndets storlek anpassade, rena syrafria fyndaskar eller förslutningsbara fyndpåsar i polyeten. Fynd bör inte läggas på varandra. Vid hantering och transport bör fynden stödjas så att de inte skakar och glider omkring. Förpackningarna bör ligga stilla i eventuella större lådor så att de inte glider omkring. Är fynden fuktiga eller våta och ska undersökas senare förpackas och transporteras de som fynd som ska till konservator.

2.6 Stora fynd

Stora fynd, som till exempel delar av skeppsvrak, kräver särskild hantering och förvaring. Om man misstänker att sådana fynd kommer att hittas behöver man planera för detta i förväg tillsammans med konservator. Speciella förvaringsutrymmen och lyftanordningar kommer då att behövas.

2.7 Analyser

Ibland tas prover för analys från jorden, vattnet eller fynden. Det är viktigt att den som ska utföra analyserna kontaktas i god tid innan utgrävningen för att diskutera hur proverna ska tas och förvaras i fält, som till exempel om de ska förvaras fuktiga eller om de bör torkas eller frysas. Vissa analyser, som till exempel luminiscensdateringar, kräver att provet inte utsätts för dagsljus, DNA-analyser kan störas om materialet angrips av mikroorganismer och en analys av organiska ämnen skulle kunna påverkas av olika sorters plaster. Olika analyser kräver olika hantering och förvaring och detta måste anpassas från fall till fall. Prover bör generellt tas med rena handskar och verktyg och läggas i rena och för provet lämpliga förpackningar och generellt förvaras mörkt och svalt. Prover för analys på fynd bör tas innan konservering. Konservator kan vara behjälplig vid provtagningen.

3. Rutiner för fysiskt omhändertagande av fyndmaterial i väntan på fyndfördelning

Ett fynd som har torkats, rengjorts och eventuellt konserverats är inte helt skyddat från påverkan från omgivningen. I väntan på fyndfördelning måste därför rutiner för hantering och förvaring finnas för att inte fynden ska skadas eller brytas ned. Hur rutinerna utformas kan variera beroende på omständigheter och behov. Nedan följer generella riktlinjer för omhändertagande av fynd efter rengöring och konservering och i väntan på fyndfördelning. För mer specifik information se *Tiden Tand*.⁶

3.1 Hantering innan fyndfördelning

All hantering av fynd bör ske med handskar. Svett och smuts från händerna kan överföras till fynden och orsaka skador och fingeravtryck kan etsa sig fast i metallytor. Vissa fynd kan också ha konserverats med hälsoskadliga kemikalier eller vara hälsoskadliga i sig själva, som till exempel bly med blykorrosion. Det bör noteras att bomullshandskar lätt kan fastna i fynd med ojämn yta eller utstickande delar, så opudrade engångshandskar kan vara ett bättre alternativ. När fynden lyfts stöds de med hela handen eller läggs i en fyndask eller på en bricka. Fynden hålls över ett mjukt underlag när de studeras för att inte skadas om man råkar tappa det. Sköra delar, till exempel örat på en keramik kopp bör inte belastas.

3.2 Förvaring innan fyndfördelning

Fynden bör förvaras i ett utrymme, förråd eller skåp som enbart är ämnat för fyndmaterial. Det är en fördel om man kan separera nyupptagna fynd från sådana

---

⁶ Tidens Tand. PDF finns att ladda ned från RAÄ:s hemsida www.raa.se

som redan rengjorts, konserverats och gjorts i ordning och väntar på fyndfördelning. Fynd bör förvaras i rena syrafria askar i större lådor, gärna med någon form av dammskydd, till exempel syrafritt silkespapper.

Förvaringsutrymmet bör vara mörkt, rent, stöld- och brandsäkert, samt klimatanpassat. När utrymmet klimatanpassas bör man se till att den relativa luftfuktigheten (RF) och temperaturen anpassas efter det fyndmaterial som förvaras där och att nivåerna hålls så stabila som möjligt utan för snabba och kraftiga svängningar upp och ned, då detta kan orsaka skador på fynden. Den relativa luftfuktigheten påverkas av temperaturen på så sätt att om det blir varmare, så sänks den och om det blir kallare, så höjs den. RF kan därför variera mycket till exempel i närheten av fönster eller element, så fynd bör inte bli liggande i vanlig kontorsmiljö under någon längre tid. Den relativa luftfuktigheten bör mätas regelbundet med en dataloger eller med en fuktindikerande remsa.

Metaller bör generellt förvaras så torrt som möjligt, under 30-35 % RF. Arkeologiskt järn, framförallt det som är okonserverat, behöver oftast en ännu torrare förvaring för att inte börja korrodera⁷ Om förvaringsmiljön blir för fuktig kan det orsaka korrosion, så fynden bör hållas under regelbunden uppsikt. Den torra miljön kan åstadkommas i ett rum eller skåp med avfuktare. Små förvaringsutrymmen kan åstadkommas i plastlådor med tätslutande lock, som fylls med torkmedel. Lådan bör inte öppnas i onödan då torkmedlet förbrukas fortare och miljön kring föremålet störs. Observera att endast helt torra metallfynd ska läggas i torrförvaringen, annars förbrukas torkmedlet mycket snabbt och redan torra fynd riskerar att ta skada. Lämpligt torkmedel är inte hälsoskadligt och innehåller en färgindikator, så att det lätt går att se när det är dags att byta. Torkmedlet går oftast att återanvända och torkas då i vanlig ugn enligt leverantörsanvisningarna. Observera att torkmedel har en viss livslängd och får

---

⁷ Det finns olika undersökningar om i vilken RF som arkeologiskt järn bör förvaras i. En nivå som satts är under 18 % och en annan så lågt som 12 % då det är då man har sett att ingen korrosion alls sker. Då det ibland kan vara svårt att hålla så låga värden konstant bör ett så torrt klimat som möjligt eftersträvas. RF bör definitivt hållas under 30 % som är nästa nivå där man har sett att korrosionshastigheten ökar. Scott o Eggert (2009)

sämre effekt för varje gång det torkas. Övriga föremål som inte är av metall förvaras i ett så stabilt klimat som möjligt. RF bör ligga stabilt runt 50 %. Under 40 % finns risk för torrsprickor i trä och i över 60 % kan mögel uppkomma. Temperaturen bör om möjligt hållas under 18 grader.⁸

Om prover för olika typer av analyser ska sparas bör de förvaras i en anpassad förpackning, enligt anvisningar från analyserande institution eller museum där proverna ska förvaras.

3.3 Förevisning och utställning innan fyndfördelning

Om fynd ska visas upp eller ställas ut under tiden som de väntar på fyndfördelning bör man planera, för att undvika skador. Fynden bör hanteras så lite som möjligt och om möjligt används någon slags monter eller genomskinlig låda. Metaller bör torrförvaras enligt instruktionerna för förvaring ovan.

3.4 Förpackning och transport vid fyndfördelning

Generellt gäller att syrafria fyndaskar och syrafritt silkespapper används vid förpackning av arkeologiska fynd som är rengjorda eller konserverade. Kontrollera dock vad som gäller för inlämning på det mottagande museet. Förpackningen bör anpassas efter fyndets form och storlek. Extra sköra fynd kan behöva ordentliga stöd, vilket kan åstadkommas med syrafritt silkespapper eller polyetenformplast. Fynden bör inte lindas in i silkespapperet då detta kan innebära en onödig hantering av de sköra fynden. Fynden läggs om möjligt inte på varandra, men om tvunget med de tyngsta underst. Stora fynd kan behöva specialanpassade förvaringslösningar. Fynd som kan misstänkas vara hälsoskadliga packas enligt instruktion från det mottagande museet.

---

⁸ Observera att tenn inte bör förvaras under 13°C, då det kan påverka metallen negativt. (Tidens Tand sid. 84.)

4. Litteraturlista

Arkeologisk konservering: Från fält till laboratorium (2005) Carola Bohm et. al.
Stockholm Riksantikvarieämbetet. www.raa.se

Arkeologiska konservering. Bevarande och analys. (2012) Riksantikvarieämbetet.
www.raa.se

Brinch Madsen, Helge. (1994) *Handbook of Field Conservation*. Köpenhamn,
Konservatorsskolen, Det Kongelige Kunstakademi.

Retrieval of Objects from Archaeological Sites. (1992) Red. Robert Payton.
London, Archetype Publications Ltd.

Scott, David A och Eggert, Gerhart. (2009) *Iron and Steel in Art. Corrosion,
Colorants and Conservation*. London: Archetype Publications Ltd.

Tidens Tand: Förebyggande konservering, Magasinshandboken (1999) Red.
Monika Fjaestad. Stockholm, Riksantikvarieämbetet. www.raa.se

Vägledning för tillämpning av Kulturminneslagen. Uppdragsarkeologi (2 kap, 10-
13 §§) Riksantikvarieämbetet. www.raa.se

Watkinson, David och Neal, Victoria (1998) *First Aid for Finds*. London,
Rescue/UKIC Archaeology Section.